

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Μεθοδολογία Ψυχοπαιδαγωγικής Έρευνας I

Ενότητα #9: Παρατήρηση

Διδάσκων: Μανωλίτσης Γεώργιος
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ (Observation)

- Η παρατήρηση είναι μία άμεση πηγή πληροφοριών και είναι μια ενέργεια στην οποία εμπλέκεται ο ίδιος ο ερευνητής κατά τη διαδικασία διερεύνησης του προβλήματός του. Ο ερευνητής αποφασίζει για το ποιο είδος συμπεριφοράς θα παρατηρήσει και επινοεί ένα σχέδιο αναγνώρισης, ταξινόμησης και καταχώρισής της. Η παρατήρηση στηρίζεται σε αρχές και ακολουθεί μια ορισμένη πορεία για την επίτευξη του ερευνητικού σκοπού.
- Επιτρέπει στον ερευνητή να συλλέξει δεδομένα για:
  - Το φυσικό πλαίσιο
  - Το ανθρώπινο πλαίσιο (π.χ. χαρακτηριστικά – σύσταση ομάδων κ.ά.)
  - Το πλαίσιο της αλληλεπίδρασης (π.χ. είδος λεκτικών – μη λεκτικών αλληλεπιδράσεων)
  - Το πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος (π.χ. παιδαγωγικό ύφος, αναλυτικό πρόγραμμα)

Είδη Παρατήρησης

Υπάρχουν διάφορα είδη παρατήρησης **ανάλογα με τον τρόπο συμμετοχής** του ερευνητή στην παρατήρηση και **ανάλογα με την καταγραφή των δεδομένων**. Έτσι έχουμε 4 είδη παρατήρησης:

Ανάλογα με τον τρόπο συμμετοχής του ερευνητή

1. Αθέατη – Συμμετοχική παρατήρηση
2. Θεατή – Συμμετοχική παρατήρηση
3. Θεατή – Μη συμμετοχική παρατήρηση
4. Αθέατη – Μη συμμετοχική παρατήρηση

Ανάλογα με την καταγραφή των δεδομένων

1. Δομημένη (ή τυπική) παρατήρηση (Structured)
2. Ελεύθερη (ή άτυπη) παρατήρηση (unstructured)

Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα

- Το μεγαλύτερο θέμα εδώ είναι ο ίδιος ο παρατηρητής. Είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα, αλλά και το μεγαλύτερο μειονέκτημα.
- Μειονέκτημα αποτελεί και ο χρόνος που απαιτείται για να γίνουν όλες αυτές οι παρατηρήσεις.
  - **Συνέπεια:** α) μείωση μεγέθους του δείγματος και β) μείωση του αριθμού των μεταβλητών
- Η **αθέατη συμμετοχική παρατήρηση** είναι ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος παρατήρησης για να καταγράψει κάποιος την πραγματική συμπεριφορά της ομάδας. Δίνει τη δυνατότητα παρατήρησης συνθετικών μορφών συμπεριφοράς. Το μειονέκτημα εδώ είναι ότι η συμμετοχή του Π στις δραστηριότητες της ομάδας ενδέχεται να αλλοιώσει την όλη ατμόσφαιρα της ομάδας, πράγμα που θα έχει ως συνέπεια τη διαφοροποίηση των Υ.
- Στη **θεατή – συμμετοχική παρατήρηση** η γνώση από τα μέλη της ομάδας ότι παρατηρούνται μπορεί να έχει ως συνέπεια την αλλοίωση της συμπεριφοράς τους.
- Στην **θεατή - μη συμμετοχική παρατήρηση** το μεγαλύτερο μειονέκτημα προέρχεται από την αντίδραση της ομάδας στην παρουσία του παρατηρητή ως στοιχείου ξένου προς την ομάδα.
- Στην **αθέατη – μη συμμετοχική παρατήρηση** τα Υ αντιδρούν φυσιολογικά, γιατί δεν γνωρίζουν ότι παρατηρούνται. Στις αντιδράσεις των ατόμων υπάρχει πλήρης φυσικότητα, αλλά και εδώ προκύπτει θέμα ηθικής τάξης αν επιτρέπεται τέτοιου είδους παρατήρηση.

Συλλογή δεδομένων παρατήρησης

Είδη μεταβλητών παρατήρησης

A) Περιγραφικές μεταβλητές

- *Διαστάσεις της περιγραφικής παρατήρησης:*
  - *Χώρος, δράστες, δραστηριότητες, αντικείμενα, ενέργειες, γεγονότα, χρόνος, στόχοι, αισθήματα*
- *Μέσα συλλογής:*
  - *Δειγματοληψία συμβάντων (εισάγουμε μία κάθετο γραμμή κάθε φορά που παρατηρούμε κάτι)*
  - *Στιγμιαία –χρονική δειγματοληψία (καταγράφουμε ό,τι παρατηρούμε σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα – π.χ. κάθε 10'')*

B) Συμπερασματικές - στοχαστικές μεταβλητές – σημειώσεις στοχασμού

- Απαιτούν κρίση του παρατηρητή
- Χρησιμοποιούνται κλίμακες εκτίμησης τύπου Likert ή σημασιολογικής διαφοροποίησης για την εκτίμηση της παρατηρούμενης συμπεριφοράς

Γ) Αξιολογικές μεταβλητές

- Ο παρατηρητής προβαίνει σε αξιολογικές κρίσεις (π.χ. αξιολόγηση της ποιότητας της διδασκαλίας)
- Χρήση κλιμάκων εκτίμησης

Μορφές καταγραφής της παρατήρησης

Η διαδικασία της παρατήρησης για καταγραφή της συμπεριφοράς μπορεί να πάρει 4 μορφές, τη *διάρκεια*, τη *συχνότητα*, το *διάστημα* της καταγραφής και τη *συνεχόμενη* καταγραφή.

- **Διάρκεια:** με τον όρο διάρκεια εννοούμε το χρονικό διάστημα που διαρκεί η συμπεριφορά του υπό παρατήρηση υποκειμένου.
- **Συχνότητα:** Ένα άλλο είδος καταγραφής της συμπεριφοράς είναι η συχνότητα με την οποία παρουσιάζεται.
- **Διάστημα καταγραφής:** Διάστημα είναι ένας άλλος τρόπος καταγραφής της συμπεριφοράς των Y σε ορισμένα χρονικά διαστήματα.
- **Συνεχής καταγραφή:** Εδώ ο Π καταγράφει όλα τα είδη συμπεριφοράς του Y ή των Y που υποπίπτουν στην αντίληψή του.
- Για να αποφευχθούν τα λάθη στις παρατηρήσεις, που προκύπτουν από τις προσωπικές ιδιομορφίες των Π , χρησιμοποιούνται διάφορα μηχανικά μέσα όπως κινηματογραφικές μηχανές, βιντεοκάμερες, μαγνητόφωνα κ.ά. που

Μεροληψία στην παρατήρηση

- Επιλεκτική προσοχή
  - Τα ενδιαφέροντα, οι προσδοκίες και οι εμπειρίες μας επηρεάζουν ό,τι παρατηρούμε.
- Επιλεκτική κωδικοποίηση
- Επιλεκτική μνήμη
  - Καταγραφή σημειώσεων άμεσα – η καθυστερημένη καταγραφή αλλοιώνει την ακρίβεια
- Διαπροσωπικοί παράγοντες
  - Μπορεί να παρατηρήσουμε μόνο φιλικά και προσιτά άτομα.

Πριν από την παρατήρηση

- 1) Ανάλυση στοιχείων παρατήρησης
  - 2) Πρόγραμμα παρατήρησης
  - 3) Αριθμός ατόμων προς παρατήρηση
  - 4) Επιλογή των Παρατηρητών
  - 5) Δοκιμαστική παρατήρηση
- Το έντυπο παρατήρησης (Ε.Π.) πάντοτε συνοδεύεται από λεπτομερείς οδηγίες οι οποίες βοηθούν τον Π στην ορθή συμπλήρωση του.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

